

AUTORIJDEN EN DEMENTIE

Mogen mensen met dementie nog autorijden? En zo ja, hoe lang en onder welke voorwaarden? Professor Jan Steyaert, verbonden aan het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, gaat dieper in op het wettelijk kader en op de praktische en ethische overwegingen.

In België leven vandaag naar schatting 220.000 mensen met dementie, en dat aantal zal in de komende jaren alleen maar toenemen. Stopalzheimer, dé Stichting voor Alzheimer-onderzoek, financiert al 30 jaar wetenschappelijk onderzoek naar dementie. Naast fundamenteel onderzoek steunt de stichting ook psychosociaal onderzoek, met als doel het dagelijks leven van mensen met dementie te verbeteren. Daarvoor wordt een beroep gedaan op de onderzoeksagenda van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen. Professor Jan Steyaert benadrukt dat psychosociaal onderzoek mensen met dementie in staat moet stellen om zo lang mogelijk op een veilige, waardige manier deel te nemen aan het maatschappelijk leven. “Bij het thema autorijden draait het niet louter om veiligheid, maar ook om autonomie en geborgenheid. We trachten de mobiliteit te bewaren en bekijken onder meer hoe we die op een andere manier kunnen organiseren.”

WHO'S WHO

Professor Jan Steyaert richt zich hoofdzakelijk op de verbinding tussen wetenschap en zorgpraktijk: wat kan de zorgpraktijk leren van het (inter)nationale onderzoek en welke kennisvragen uit de zorgpraktijk moeten er op de onderzoeksagenda staan. Doel: het verbeteren van de levenskwaliteit, het wonen en de zorg van personen met dementie.

VAGE BEGRIPPEN

Volgens artikel 8.3 van de Belgische wegcode (1975) moet elke bestuurder lichamelijk en mentaal geschikt zijn om een voertuig te besturen. In 1998 werden daar medische minimumnormen aan toegevoegd, maar dementie werd toen niet expliciet vermeld. Men ging er simpelweg van uit dat mensen met dementie niet meer actief zouden deelnemen aan het verkeer. Hoe dan ook is de wegcode niet helder, duidt professor Steyaert: “Rijvaardigheid is een vaag begrip, want hoe bepaal je zoiets? Dementie is een traag proces en bijgevolg is elke beoordeling individueel.” Nochtans was het jarenlang gebruikelijk dat mensen bij een dementiediagnose automatisch hun rijbewijs moesten inleveren. Vandaag is dat beleid genuanceerder, bevestigt professor Steyaert: “Het is maatwerk. Elke diagnose is verschillend, en ook de individuele situatie is telkens anders. Bij drugs en alcohol is er geen nuance – je bent onder invloed of

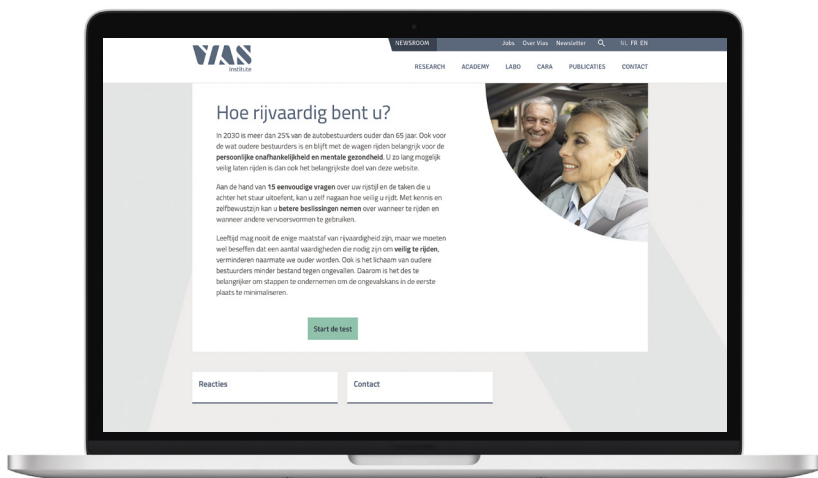
We vinden autorijden vanzelfsprekend, maar op zich is het een geheel van complexe taken die we quasi automatisch uitvoeren. Het zijn net dié vaardigheden die bij dementie geleidelijk achteruitgaan

niet. Dementie en rijvaardigheid zijn echter vagere begrippen en daarin proberen wij helderheid te scheppen.”

COMPLEXE VAARDIGHEID

Bij dementie verdwijnen nieuwe herinneringen het snelst, terwijl oudere herinneringen vaak langer blijven hangen. Ook complexe en dagelijkse handelingen beginnen vaak al vroeg te haperen. Professor Steyaert: “We vinden autorijden vanzelfsprekend, maar op zich is het een geheel van complexe taken die we quasi automatisch uitvoeren. We houden daarbij rekening met de verkeersregels, met de andere weggebruikers enzovoort. Het zijn net dié vaardigheden die bij dementie geleidelijk achteruitgaan. Je kan het vergelijken met het gebruik van alcohol: mensen die gedronken hebben, vinden vaak van zichzelf dat ze nog perfect in staat zijn om een voertuig te besturen. Ook wie dementie heeft, kan zijn of haar rijvaardigheid niet correct inschatten.”

Aan de hand van 15 eenvoudige vragen over je rijstijl en de taken die je achter het stuur uitoefent, kan je zelf nagaan hoe veilig je rijdt. Surf naar www.vias.be/nl/particulieren/senior-test/.

WAT NU?

Idealiter komt dit thema al ter sprake bij de diagnose, en daar ligt een rol weggelegd voor familie, vrienden, de huisarts, de mantelzorg... Professor Steyaert: "Mensen die in nauw contact staan met de persoon die dementie ontwikkelt, zijn meestal goed geplaatst om de symptomen waar te nemen. Stel je bijvoorbeeld als familielid de vraag of het nog verantwoord is om de kleinkinderen met oma of opa de weg op te sturen. Op welke manier je het ook vaststelt, stel een gesprek niet te lang uit."

Artsen kunnen hierin een belangrijke rol spelen, want zo'n gesprek is doorgaans een delicate kwestie. Van een arts verwacht je dat de patiënt duidelijk geïnformeerd wordt, en dat geldt zeker voor de mogelijke gevolgen voor iemands rijgeschiktheid. In sommige gevallen wordt de patiënt voor een beoordeling doorverwezen naar een gespecialiseerd centrum zoals CARA (van het VIAS Institute) of naar een afdeling van Samen Veilig Mobiel, verspreid over Vlaanderen.

FORMULIER VII

De genoemde centra voeren een medisch en praktisch assessment uit,

dat bestaat uit cognitieve testen en een proefrit. Als blijkt dat de rijvaardigheid onvoldoende is, wordt Formulier VII opgemaakt. Daarmee moet de persoon zijn rijbewijs inleveren bij de gemeente.

In sommige gevallen kan ook een beperkte of tijdelijke rijgeschiktheid toegekend worden. Bijvoorbeeld enkel overdag rijden, niet op de snelweg of met een herkeuring binnen het jaar. Dit laat mensen toe om op een veilige en gecontroleerde manier mobiel te blijven.

ALTERNATIEVEN VOOR AUTORIJDEN

Een vermindering of verlies van rijgeschiktheid hoeft niet het einde van iemands mobiliteit te betekenen, benadrukt professor Steyaert. Gespecialiseerde diensten helpen mensen met dementie en hun omgeving om tijdig alternatieven te verkennen – van openbaar vervoer en taxidiensten tot hulp van familie of vrijwilligers. Daarom is het belangrijk dat het gesprek over mobiliteit vroeg en met respect wordt gevoerd. Zo krijgen mensen met dementie de kans om zich voor te bereiden op een nieuwe fase, met oog voor veiligheid – voor henzelf en voor derden – maar met behoud van een goede levenskwaliteit.

WIST JE DAT ...

Stopalzheimer is een stichting van openbaar nut die al 30 jaar fundamenteel klinisch en psychosociaal onderzoek financiert naar de ziekte van Alzheimer en verwante aandoeningen.

CARA is het enige erkende centrum in ons land dat oordeelt over voertuigaanpassingen bij blijvende functionele beperkingen. Ze bieden ook een online rijveiligheidstest aan. **Meer info: www.vias.be**

De centra van **Samen Veilig Mobiel** in onder meer Gent, Hasselt, Leuven en Mechelen bieden een multidisciplinair assessment aan rond rijgeschiktheid. Deze centra richten zich op de evaluatie en begeleiding van rijvaardigheid, met name bij oudere bestuurders of mensen met cognitieve of medische uitdagingen. **Meer info vind je op de respectieve websites van het AZ Maria Middelaers en het AZ Jan Palfijn in Gent, het Heilig Hart in Leuven, het AZ Sint-Maarten in Mechelen en het Jessa Ziekenhuis in Hasselt.**